

KRIZE VLÁDNUŤÍ, EVROPSKÁ UNIE A VEŘEJNÁ POLITIKA

Vystoupení na Univerzitě Sv. Cyrila a Metoda,
Trnava, Slovensko, 15. prosince 2016.

Prof. PhDr. Martin Potůček, CSc., MSc.

Centrum pro sociální a ekonomické strategie
Institut sociologických studií, Katedra veřejné a sociální politiky
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Praha

<http://martinpotucek.cz>

Struktura vystoupení

- Svět idejí v poznávání společnosti
- Zavedené pojmy: trh, stát, globalizace, vládnutí
- Reakce veřejné politiky: poznávací výzvy a nové pojmy
- Krize Evropské unie

Svět idejí v poznávání života

- Přelom 20. a 21. století:
dominance neoliberačního diskurzu

Zavedené pojmy: trh, stát, globalizace, vládnutí

► TRH:

Svět idejí:

(Adam Smith) a „neviditelná ruka trhu“ = Pareto-efektivní alokace vzácných zdrojů

Gary Becker

Milton Friedman

Teorie veřejné (racionální) volby

Život:

komeracionalizace života

► STÁT:

Svět idejí:

Max Weber x New Public Management = management osvědčený v komerčním sektoru uplatňován v sektoru veřejném

Public Private Partnership

Politická rétorika: Ve vládním prohlášení bývalé Topolánkovy vlády z počátku roku 2011 najdeme i tuto větu: „*Jen podnikatelský sektor je tvůrcem bohatství společnosti, ne stát.*“

Život: postupná privatizace veřejných služeb – ve zdravotnictví, školství, v sociálních službách, v důchodovém pojištění...

► Kontext GLOBALIZACE

► VLÁDNUTÍ/ GOVERNANCE

Svět idejí:

„Vládnutí je systém hodnot, veřejných politik a institucí, pomocí nichž společnost spravuje hospodářské, politické a společenské záležitosti interakcí uvnitř a mezi státem, občanskou společností a soukromým sektorem. Funguje na všech úrovních lidského snažení.“ (Governance EU 2000)

Dimenze vládnutí

- Víceúrovňové vládnutí (EU, národní stát, kraje, obce...)
- Klíčové regulátory ve vztazích: trh, stát, občanský sektor + média
- Síťování

Arnošt Gellner to vidí takto:

„Vedlejší efekty hospodářských operací, kdyby nebyly omezovány, by zničily všechno – prostředí, kulturní dědictví, lidské vztahy. Tyto síly musí být prostě politicky omezovány, i když jejich kontrola by měla být jemná, kamuflovaná, dohadovaná. Hospodářství musí být natolik silné, aby vytvářelo pluralitní instituce, avšak ne tak silné, aby zničilo náš svět.“

Život:

- Zásadní disproporce mezi regulační silou trhu a státu (různé jazyky) = Kellerův „soumrak sociálního státu“
- Janusovská tvář Evropské unie: Jedna její tvář prosazuje další liberalizaci ekonomiky (například pokusem o privatizaci služeb ve veřejném zájmu direktivou navrženou Evropskou komisí – ta ovšem nakonec neprošla Evropským parlamentem), fiskální disciplínu prosazovanou nevolenými orgány, flexibilní trh práce, nutnost důchodových reforem, posilování konkurenceschopnosti evropské ekonomiky. Ta druhá tvář hovoří o sociální spravedlnosti, sociálních právech, aktivním stárnutí, boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

„Evropská ekonomická integrace významně snížila počet politických nástrojů a rozsah dosažitelných politických cílů na národní úrovni. Proto se oslabily jak efektivita a odpovědnost národních vlád, a tím také i jejich demokratická legitimita.“
(Scharpf)

Reakce veřejné politiky: poznávací výzvy a nové pojmy

- **Svět idejí:**

Pojmové výzvy:

Globální vládnutí – Yehezkel Dror

Globální veřejné statky – Inge Kaul

Globální veřejná politika – Global public policy network, GPP Institute

- **Život:**

Žijeme v rizikové společnosti (Ulrich Beck)

Yehezkel Dror: „Pokračující globalizace klade naléhavou otázku, zda si umíme vládnout tak, abychom se vystřídali zlého a podpořili to dobré. Pokud se vlády tohoto úkolu nezhostí, bude to znamenat nejen útěk od demokratické odpovědnosti, ale také selhání vedoucí se vší pravděpodobností k velmi nežádoucím a snad i katastrofickým budoucím následkům.“

Krise Evropské unie

- Historické pozadí
- Deficity vládnutí
- Zásadní chybná rozhodnutí
- Rozhodnutí, která měla být učiněna, ale nebyla
- Současnost: paralelní krize
- Scénáře možné budoucnosti

Vybrané prameny:

- Balon, Jan. Jak se privatizují ideje? Neoliberální režim vědění a jeho přivlastnění postmoderního obrazu světa. *Sociologicky časopis / Czech Sociological Review*, Vol. 50, No. 5, pp. 713-733.
- Beck, Ulrich. 2011. *Riziková společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Dror, Yehezkel. 1994. *The Capacity to Govern*. London: Frank Cass.
- Dvořáková, Vladimíra. 2012. *Rozkl(r)ádání státu*. Praha: Universum.
- Jakubowitz, Karol. 2013. *Nová ekologie médií*. Zlín: Radim Bačuvčík – VerBuM.
- Kaul, Inge, Grunberg, Isabelle, Stern, Marc A. (eds.) 1999. *Global Public Goods*. Oxford: OUP.
- Keller, Jan. 2005. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Novotný, Vilém. 2012. *Vývoj českého studia veřejných politik v evropském kontextu*. Praha: Karolinum.
- Robinson, William I. 2009. *Teorie globálního kapitalismu*. Praha: Filosofia.
- Sokol, Jan. 2007. *Moc, peníze a právo*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Výběrová bibliografie vlastních a společných textů k dané problematice:

- Potůček, M. *Cesty z krize*. Praha: Sociologické nakladatelství 2011. ISBN 978-80-7419-057-5.
- Potůček, M. Česká veřejná politika jako vědní disciplína a jako předmět zkoumání. *Teorie vědy*, 2007, roč. 16, č. 2, s. 93-118. ISSN 1210-0250.
- Potůček, M. *Nejen trh. Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 188 s. ISBN 80-85850-26-5.
- Potůček, M. Nová sociální smlouva – klíč k politické legitimitě evropské integrace. *Scientia et Societas*, 2013, roč. 9, č. 3, s. 3-11. ISSN 1801-7118.
- Potůček, M. The concept of the neo-weberian state confronted by the multi-dimensional concept of governance. *NISPAcee Journal of Public Administration and Public Policy*, 2008, roč. 1, č. 2, pp. 83-94. ISSN 1337-9038.
- Potůček, M. *Zachraňme stát*. In: Pehe, J. (ed) *Krize, nebo konec kapitalismu?* Praha: Prostor 2012. s. 277-288. ISBN 978-80-7260-267-4.
- Potůček, M. Zrodí se z globální krize globální veřejná politika? *Scientia et Societas*, 2010, roč. 6, č. 3, s. 52 – 65. ISSN 1801-7118.
- Potůček, M. et al. *Veřejná politika*. Praha: C.H. BECK, 2016, ISBN 978-80-7400-591-6.